

*Віра Ковальчук
(Івано-Франківськ)*

УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНОЮ ТА ВИХОВНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Сучасні тенденції розвитку незалежної України висунули перед загальноосвітньою школою якісно нові завдання. Вони вимагають створення принципово нових науково обґрунтованих форм і методів управління, застосування яких давало б змогу досягти бажаних кінцевих результатів.

Нова модель управління повинна бути демократичною, відкритою, державно-громадською, базуватися на принципах гуманізму, ініціативи, свободи вибору, відповідальності, поєднання колегіальності із самоврядуванням й одноосібним управлінням.

Головна мета управлінської діяльності полягає в забезпеченні умов для навчання, виховання і розвитку особистості всіх членів колективу з гуманістичних позицій, створенні передумов для її самовдосконалення й самореалізації в суспільному житті.

Сутністю процесу управління є цілеспрямований вплив на людей для досягнення поставленої мети. За твердженнями В.Петренка, М.Данилюка управління – це «мистецтво впливу на людей, а через них – на інші ресурси об'єкта управління з метою досягнення запланованих цілей».

Учені, які досліджують проблеми управлінської діяльності, визначають процес управління як сукупність таких функцій: планування, організація роботи, координація і регулювання, активізація і стимулювання, облік, контроль, аналіз, оцінка. Однак, єдиного твердження щодо кількості принципів управління немає.

В сучасних умовах існує цілий ряд причин, які стоять на перешкоді створення єдиної «системи управління». Зокрема, часта зміна цілей і завдань освітньої галузі, незавершеність законодавчої бази, невідповідність керівників до системної управлінської діяльності. Як свідчить практика, керівники навчальних закладів здебільшого не мають відповідної професійної підготовки до управління, вони є учителями різних предметів. Крім того, є випадки несвоєчасного забезпечення керівників навчальних закладів потрібною інформацією, яка є основною ланкою ефективного управління.

Інформаційне забезпечення може стати ефективним інструментом в руках керівника тільки тоді, коли своєчасно доводяться і опрацьовуються програмні, нормативні документи, методичні рекомендації, новинки педагогічної науки і передового досвіду через системно сплановані наради, семінари керівників закладів.

Тому сьогодні керівник кожного педагогічного колективу повинен замислитись над створенням оригінальної організаційної структури управління, формувати свій власний стиль керівництва, спираючись на загальні основи управління, зокрема на наукове, творче осмислення мети і завдань управління, глибоке знання проблем сучасного навчально-виховного закладу, перспектив його розвитку, знання умов діяльності і творчого потенціалу колективу.

Ефективність управління навчально - виховним закладом залежить від багатьох факторів, серед яких великої ваги набуває стиль керівництва директора, педагогічного та учнівського колективів.

Теоретичними засадами стилю управління, на думку Н.Островерхової, є: закономірності управління, єдині вимоги до підлеглих, специфіка сфери конкретної діяльності керівника, соціально-психологічні риси виконавців.

У стилі керівника синтезуються його індивідуальні риси, а також особливості колективу, яким він керує. Тому за стилем діяльності колективу можна визначити стиль його керівника [4, с. 61].

Якими ж якостями має володіти директор сучасної школи?

На думку Є.С.Березняка директор школи повинен бути «компетентним, розуміти свої функціональні обов'язки, творчо їх здійснювати, знати потенційні можливості своїх заступників, учителів і вихователів, розумно їх використовувати», мати педагогічну спрямованість, нахил до педагогічної професії, любов до дітей, розуміння їх інтересів, психології вчителя, учня, батьків, здатність виявляти педагогічний і психологічний такт. Бути простим і доступним у спілкуванні. Сьогодні школі потрібний не директор-наглядач, а директор-наставник, який володіє почуттям нового, виявляє ініціативу [1, с. 70].

Звичайно, керівнику школи потрібні організаторські здібності і вміння. Він має відрізняти у своїй роботі головне від другорядного, чітко і раціонально розподіляти обов'язки між підлеглими, бачити не лише сьогоднішні, а й віддалені завдання, перспективи розвитку школи.

Компетентність керівника школи тісно поєднується з такими його особистісними рисами, як відчуття нового, висока вимогливість, діловитість, прямота, скромність, висока культура спілкування з учителями, учнями та батьками, організованість і дисциплінованість, нетерпимість до бюрократизму й формалізму.

Реформування освіти передбачає інноваційні підходи до удосконалення функцій та методів керівництва, впровадження нової етики стосунків, заснованих на партнерстві.

Розвиток освітньої системи багато в чому залежить від злагодженої роботи керівництва, директора закладу освіти та його заступників. Саме управління є тим важелем, який сприяє оптимізації діяльності педагогів шляхом забезпечення необхідних умов для виявлення і реалізації їхнього творчого потенціалу.

У педагогічній практиці терміном, який позначає шкільне середовище, служить «атмосфера школи». Під нею розуміємо загальноприйняті й розповсюджені відносини, елементами яких є поведінка учнів, емоційно мовленнєві звернення, загальний тонус колективу.

Створення середовища є не що інше як організація діяльності всіх членів шкільного колективу.

Колектив є основним середовищем, в якому формується особистість. Педагогічний колектив виступає центром впливу на учнів. Тому завдання керівників полягає в тому, щоб забезпечити виконання педагогічним колективом реалізацію поставлених цілей і завдань виховної роботи.

Головною фігурою в школі завжди був і буде вчитель. Про це слід завжди пам'ятати не лише тим, хто готує педагогічні кадри, а й тим, під чие керівництво вони потрапляють. Отже, від директора школи і вчителя значною мірою залежить її доля. Взаємини між ними розвиваються стихійно, але кожному учаснику спілкування необхідно шукати шляхи для взаєморозуміння, злагодженої діяльності. Для того, щоб між директором і вчителем склалися добрі стосунки, їм необхідно передусім поважати людську гідність один одного. Повага до людської гідності вчителя – одна із складових авторитету директора.

Спілкуючись з вчителями школи, говорячи про їх недоліки чи помилки, не можна принижувати їх. Успіху у роботі з учителями можна досягти розумним, тактовним, доброзичливим ставленням до них.

Директор школи має робити все залежне від нього, щоб створювати найсприятливіші умови для творчої, плідної праці вчителів, дбати про побутові умови.

Керівник школи має довести право на управління тим, що знаходить собі помічників з кращих учителів, учнів, батьків, представників громадських організацій. Широке коло питань, які він має вирішувати, вимагає розумного використання їх досвіду, здібностей, знань. Тому керівнику школи варто постійно радитися з педколективом, більше довіряти вчителям, пам'ятаючи, що довіра підвищує відповідальність кожного працівника, сприяє його включенню в активну діяльність.

Проблема управління навчально-виховним закладом потребує більш глибокого, фундаментального дослідження.

В сучасних умовах демократизації суспільства формується нова система управління школою. Особливість керівництва сучасною школою полягає в тому, що управління не тільки повинно здійснювати успішне функціонування школи, але й забезпечити її розвиток в умовах оновлення, перехід до нового якісного рівня.

Керівництво сучасною школою передбачає розвиток колегіальних форм управління, єдність управління та співуправління, раціональний розподіл функціональних обов'язків між членами колективу, активне включення в процес управління викладачів, учнів, батьків, громадськості. Формування нових економічних відносин між навчальним закладом і середовищем.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Березняк Є.С. Директор школи і учитель // Рідна школа. – 1994. – №10. – С. 70-72.
2. Бегей В.М. Управління загальноосвітньою школою на демократичних засадах. – Львів: Вид-во Львів. держ. ун-ту. – 1995. – С. 196.
3. Жебровський Б.М. Формування професійної готовності директора школи до управління якістю освіти: автореферат дис. канд. пед.наук; 13.00.01. – К., 2002. – С. 20.
4. Островерхова Н. Стиль управління сучасним навчально-виховним закладом // Рідна школа. – 1996. – №10. – С.61-64.